

Наталія Чухраєва

к.е.н., доцент

доцент кафедри бізнес-економіки

та підприємництва

КНЕУ імені Вадима Гетьмана

Nataliia Chukhraieva

Ph.D., Associate Professor

*Associate Professor of the Department of
Business Economics and Entrepreneurship*

KNEU named after Vadim Hetman

chukhrayeva.nataliya@kneu.edu.ua

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

STATE REGULATION OF TRANSFER PRICING DURING MARITAL STATE

Анотація. Досліджено питання державного регулювання трансферного ціноутворення під час воєнного стану. Визначено ключові аспекти змін трансфертного ціноутворення в Україні у 2023 р.

Abstract. The issue of state regulation of transfer pricing during martial law has been studied. The key aspects of changes in transfer pricing in Ukraine in 2023 have been determined.

В умовах економічної нестабільності та у зв'язку з воєнним станом в Україні потрібні пошуки шляхів та засобів адаптації суб'єктів господарювання до нових умов. Основою успішного функціонування суб'єктів господарювання є формування та запровадження транснаціональних корпорацій.

Транснаціональні корпорації формуються з метою диверсифікації діяльності, співпраці з постачальниками та посередниками для скорочення витрат, ефективного використання ресурсів. Спільні дії спрямовані на розробку, реалізацію продукції (послуг, робот) та для кожної з цих транснаціональних корпорацій мотиви створення, методи управління та наслідки результатів діяльності будуть неоднаковими.

У зв'язку з цим істотно зростає роль механізму трансфертного ціноутворення (далі - ТЦУ) у підвищенні ефективності діяльності підприємств. Управління трансфертним ціноутворенням покликане забезпечити більш ефективну координацію та регулювання взаємовідносин між учасниками-партнерами таких транснаціональних корпорацій, розподіл ресурсів, зниження сукупних витрат, підвищення мотивації працівників.

Дослідження формування та впровадження трансфертної ціни на підприємствах показує, що трансфертна ціна формується в залежності від стратегічних цілей учасників даних взаємовідносин на підставі витрат, націнки, собівартості продукції (послуг, робот) тощо. Однак, трансфертні ціни є об'єктом постійної уваги з боку держави, оскільки є одним із найпоширеніших способів мінімізації податків.

Актуальність питання про регулювання та контроль у галузі ТЦУ пояснюється фіскальним значенням цього напрямку контрольної діяльності. Перевіряючи відповідність цін товарів певному середньоринковому рівню, податкові органи мають на меті виявлення занижених або завищених цін, які використовуються платниками податків для зниження податкових виплат.

За відсутності чітких законодавчих правил цей напрямок контрольної діяльності держави може суттєво впливати на інвестиційний клімат у країні, оскільки жодна організація, яка веде підприємницьку діяльність, не може впевнено стверджувати, що її ціни не будуть оскаржені податковими органами.

Світова практика показує, що регулювання трансфертної ціни в різному ступені існує в усіх країнах. Сутність та форми державного втручання у процеси ціноутворення залежать від стану економічного розвитку країни.

У таких країнах як США, Великобританія, Німеччина було прийнято податкові правила щодо формування трансфертної ціни, які були рекомендовані Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) [1].

В Україні також існують спеціальні законодавчі норми щодо регулювання ТЦУ, наприклад, в статті 39 Податкового кодексу. З метою запобігання ухилення від податків та забезпечення грошової прозорості, вимоги цих правил спрямовані на відповідність цін у контрольованих операціях ринковим умовам [2].

Основним принципом Настанов ОЕСР трансферного ціноутворення є принцип «витагнутої руки». Він полягає в тому, що взаємопов'язані підприємства діють «пліч-о-пліч» і у своїх відносинах застосовують ціни, що відрізняються від ринкових. Незалежні підприємства знаходяться один від одного «на відстані витягнутої руки», застосовуючи ціни, що формуються під впливом ринкових факторів. Держава, у свою чергу, коригує такі неринкові ціни, якби компанії були незалежними (перебували «на відстані витягнутої руки»). Слід зазначити, що у більшості країн світу податкове законодавство містить норми, що закріплюють принцип «витагнутої руки» та порядок його застосування. ОЕСР визначила п'ять методів трансфертного ціноутворення.

В Україні у зв'язку з воєнним станом у 2023 році включається декілька ключових аспектів щодо змін у ТЦУ (рис.1).

Щодо судових рішень в контексті ТЦУ під час воєнного стану, то з 25 листопада 2022 року поновлено перевірки, які можуть охоплювати всі операції з ТЦУ, що мають такі ознаки. Варто зауважити, що у зв'язку з військовим станом не поширюється зупинення перебігу строків на подання звітності та/або документів, що стосуються ТЦУ. Податковою службою можуть здійснюватись нові перевірки, продовжуватися, а також завершуватись

вже розпочаті перевірки. Компанії повинні готуватися до перевірок при отриманні запиту від податкової служби та за наявності ризикових операцій.

Рис.1 – Ключові аспекти змін трансфертного ціноутворення в Україні у 2023
Джерело: [2; 3]

Декларація конструктивних дивідендів проводиться шляхом подання Додатку ПН до декларації з податку на прибуток підприємств. До неї включаються суми доходів із платежів за цінні папери (корпоративні права), які виплачуються на користь нерезидента, і навіть сум завищення вартості товарів (робіт, послуг), придбаних у нерезидента. Додаток ПН повинен подаватися окремо на кожного нерезидента, і якщо одному нерезиденту було виплачено доходи кількох видів, то відповідні операції відображаються в одному Додатку ПН.

Деякі зміни щодо ТЦУ внесено у законодавство на 2023 рік, які можуть стосуватися проведення перевірок, коригування податкових зобов'язань, неподачі звітів, документації тощо.

Тож, в умовах зовнішньоекономічної діяльності в питаннях трансфертного ціноутворення, для компаній, які здійснюють імпорт чи експорт сировини, особливо які взаємодіють з пов'язаними особами, офшорними зонами або нерезидентами-комісіонерами, повинні бути готовими до застосування особливих перевірок в контексті ТЦУ.

Для того, щоб податкові інспектори не мали можливості самостійно встановлювати ціну, з використанням альтернативних методів оцінки вартості, необхідно дотримуватись зазначених термінів подачі інформації, не чекаючи запиту від податкових органів. Також

важливо усвідомити, що навіть прибутковість компанії не гарантує відсутності збиткових окремих операцій. Відповідно, для компаній, які здійснюють контрольовані операції, особливо під час воєнного стану, всі зазначені аспекти можуть мати значний вплив на їх діяльність.

Література

1. Офіційний сайт «Організація економічного співробітництва та розвитку». URL: <https://www.oecd.org/>. (Дата звернення 23.03.2024).
2. Верховна Рада України. Закон від 04.07.2013 № 408-VII. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо трансфертного ціноутворення. (Статус: Чинний). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-18#Text>. (Дата звернення 24.03.2024).
3. Судова практика щодо трансфертного ціноутворення під час дії воєнного стану. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sudova-praktika-shchodo-transfertnogo-cinoutvorenniya-pid-chas-diyi-voennogo-stanu.html>. (Дата звернення 24.03.2024).

References

1. Official website of the "Organization for Economic Cooperation and Development". URL: <https://www.oecd.org/>. (Date of application 23.03.2024).
2. Verkhovna Rada of Ukraine. Law dated 04.07.2013 No. 408-VII. On making changes to the Tax Code of Ukraine regarding transfer pricing. (Status: Active). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/408-18#Text>. (Date of application 03/24/2024).
3. Case law regarding transfer pricing during martial law. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/sudova-praktika-shchodo-transfertnogo-cinoutvorenniya-pid-chas-diyi-voennogo-stanu.html>. (Date of application 03/24/2024).